

شهید مدافع حرم سردار شاهرخ دایی‌پور در هم‌کلامی «جوان» با هم‌زمانش

از کردستان تا سوریه همیشه در خط‌مقدم بود

■ **صغری خیل فرهنگ**

در بچیوحه بازی‌های تیم ملی در آورده‌گاه جام جهانی بود که خیر رسید حاج‌شاهرخ دایی‌پور در کسوت یک مدافع حرم به شهادت رسیده است. او که عمر خود را در مسیر اعتلای نظام اسلامی صرف کرده بود، روز جمعه اول تیرماه ۱۳۹۷ در شهر البوكمال سوریه به شهادت رسید تا استان کرمانشاه یازدهمین شهید مدافع حرم خود را تقدیم کرده باشد. سردار دایی‌پور از رزمندگان و فرماندهان جنگ تحمیلی نیز بود که مدتی به عنوان فرمانده یگان ضدزره و ادوات فراگاه نجف در دوران دفاع مقدس فعالیت می‌کرد. دایی‌پور خطا رزمندگی را از دفاع مقدس تا دفاع از حرم ادامه داد تا یاداش عمری جهاد فی سبیل‌الله را با شهادت در البوكمال سوریه کسب کند. در گفت‌وگو با هم‌زمانش گذری به زندگی این سردار شهید جبهه مقاومت اسلامی خواهیم اداخت.

جلیل کریم، پسر دایی شهید

گویاشماز هم‌زمان‌ دوران دفاع مقدس شهید بودید؟

بله. من از هم‌زمان دوران جنگ‌ایشان بودم. در عملیات والفجر ۸، مطلع‌الفجر و عملیات رمضان همسنگر بودیم. شاهرخ در خانواده‌ای مذهبی در کرمانشاه به دنیا آمد و چهار برادر ایشان بعد از سپری کردن دوران تحصیل در کرمانشاه وارد فعالیت‌های انقلابی و بسیج شد. با آغاز جنگ لباس رزم به تن کرد و سال‌ها در جبهه حضور داشت. بعد از جنگ هم مدتی برای آموزش بچه‌های حزب‌الله به لبنان رفت.

با شنیدن خبر شهادت رزمنده‌ای که هیچ‌گاه رخت جهاد را از تنش خارج نکرد، چه چیزی در ذهنتان تداعی شد؟

من خاطرات زیادی از ایشان دارم. بهترین‌شان مربوط به شهامت و دلیری ایشان در جنگ تحمیلی بود. چه در عملیات‌های دوران دفاع مقدس چه در جبهه مقاومت که دوستانش برابمان روایت کرده‌اند. شهید در ورزش کشتی مقام کنسوری داشت و در دوره‌های مسئول هیئت کشتی کرمانشاه بود و در این عرصه هم الگویی خوبی برای جوانان بود. مردم‌داری و روابط عمومی بابی داشت. با شنیدن خبر شهادتش همه این خاطرات قوی در ذهنم مرور می‌شدند.

دوست و هم‌رزم شهید

آشنایی‌تان با سردار شاهرخ دایی‌پور به چه زمانی بازمی‌گردد؟

دوستی ما به شکل‌گیری ایام نهضت انقلاب اسلامی در سال ۵۷ برمی‌گردد. فعالیتیمان را با هم آغاز کردیم و بعد از پیروزی انقلاب و آغاز جنگ تحمیلی هم هم‌رزم بودیم. می‌توانم بگویم ما هشت سال جنگ تحمیلی را در کنار هم بودیم. در ادامه ده دهه ۷۰ هم برای انجام امور مستشاری به لبنان رفتیم.

همان‌طور که پیشتر اشاره کردید، همراهی‌تان با سردار دایی‌پور به شکل‌گیری نهضت انقلاب بازمی‌گردد؛ از فعالیت‌های ایشان در آن برهه از زمان بگویید.

شاهرخ از شکل‌گیری نهضت انقلاب اسلامی هم در صحنه بود. چون هوش، ذکاوت مثال‌زدنی، قدرت بدنی فوق‌العاده، سرعت عمل و چالاکی همراه با شجاعت داشت، جایگاه خودش را در میان بچه‌های انقلابی پیدا کرده بود.

شهید با توجه به روحیه‌ای که داشت در منظم کردن مردم و سازماندهی مردم در تظاهرات شرکت می‌کرد. از طلوع اولین صبح بعد از پیروزی انقلاب اسلامی تا هنگام شهادت یک روز از خدمت به انقلاب و نظام اسلامی غفلت نکرد. برای یک لحظه در وجوب امر دفاع از نظام تردید نکرد. ایشان تا زمان شهادت سید محمدسعید جعفری که مدیریت و هدایت عالی حرکت‌های انقلابی مردم را بر عهده داشت همراه و یاورشان بوده شهیدی که امام‌خامنه‌ای در سفر به کرمانشاه از ایشان تمجید کرده و لقب شهید پیشتاز را به او دادند. سردار دایی‌پور بعد از پیروزی انقلاب در حفظ دستاوردهای آن همیشه در میدان حاضر بود. بعد هم که مردم در غرب کشور با ضدانقلاب درگیر بودند وارد عرصه شد.

در این ۴۰ سال ایشان را چطور انسانی شناختید؟

باید به جسارت، تهور و بی‌باکی‌شان اشاره کنم. من خودم در فضای جبهه و جهاد بودم، اما بی‌باکی و جسارت ایشان در کار برابم ستودنی بود. بعد از جنگ هم که سن و سالش بالاتر رفت، ترسی از چیزی نداشت. شاهرخ نماد خصلت‌های نیک پهلوانی بود. سفره‌دار شایسته‌ای برای ابا عبدالله (الحسین)ع. بود. بسیار مهمان‌نواز و سخاوتمند بود. این صفات انسانی را من به‌خوبی در وجودش لمس کردم. در زمان جنگ هم بر مبنای جسارت و بی‌باکی‌اش در مأموریت‌ها پیشگام بود. یحسانی همه رزمنده‌ها بود و کار هدایت آنها را بر عهده داشت. پیشتر اول خط حمله بود و در خط مقدم جبهه نبرد حضور داشت.

شهید دایی‌پور از بنیانگذاران تیپ ضدزه ۲۰۳ صف بودند؛ چه زمانی این یگان را تأسیس کردند؟

شهید دایی‌پور در بخش عمده‌ای از دوران جنگ به عنوان یک نیروی کاملاً تخصصی وارد میدان شد. همان‌طور که گفتید ایشان از بنیانگذاران یگان تیپ ضدزه ۲۰۳ صف بود که مقطعی نیز فرماندهی این یگان را بر عهده داشت.

تیپ ۲۰۳ یک یگان کاملاً تخصصی بود که

نیرو و جنگ‌افزارهای تخصصی داشت؛ چه جنگ‌افزارهای ادواتی و چه انواع موشک‌های ضدتانک. شاهرخ به عنوان یک نیروی متخصص هم در به کارگیری تسلیحات تخصصی و هم به عنوان مریی در بخش عمده‌ای از جنگ

تحمیلی ایفای نقش می‌کرد. هوش و ذکاوت و درک عمیق و تحلیل‌های مستجیده و دقیق او از محیط‌هایی که در آنها حاضر می‌شد، باعث می‌شد تا این شهید والامقام به همراه فرمانده فقید حاج کیومرث در یابار یک یگان تخصصی تأمین آتش پشتیبانی قوی و متمرکز و مؤثر از تیپ‌ها و لشکرهای تابع قرارگاه نجف به هنگام افتد یا پدافند را بنیانگذاری کنند. با همت و پیگیری‌های شبانه‌روزی این دو عزیز در کمترین زمان ممکن این یگان برافتخار با عنوان تیپ ۲۰۳ صف پایه‌گذاری شد که آوازه قدرتمندی و نقش‌آفرینی آن در مأموریت‌های رزمی زبانزد فرماندهان و رزمندگان در سراسر جبهه‌های غرب و جنوب بود.

تیپ ۲۰۳ صف یک یگان تخصصی برای تأمین آتش‌های پرجم و دقیق و متمرکز

برای تضمین موفقیت تیپ‌ها و لشکرهای درگیر در عملیات‌های آفندی یا پدافندی بود.

برای این کار تیپ ۲۰۳ همواره صدها نفر از زنده‌ترین رزمندگان را پس از طی دوره‌های آموزشی برای به‌کارگیری محدود یکصد قیضه موشک‌انداز تاو (Tow) مایوتگا، میلان و دراگون، خمپاره‌اندازهای ۱۲۰ و ۸۱ میلیمتری، راکت‌اندازهای مینی کاتوپوشا و تفنگ‌های قدرتمند و مستقیم‌زن ۱۰۶ میلیمتری واس، بی‌جی در اختیار خود داشت. شهید دایی‌پور رکن ثابت این تیپ بود که از بنیانگذاری تا به نمر نشستن آن همت کرد و پس از فرمانده فقید دربابار هدایت تیپ را بر عهده داشت.

خیلی‌ها با شنیدن خبر شهادت سردار این سؤال را مطرح کردند که مگر داعش از بین برفته‌است؟

قبلیش بگویم که شهید در شکل‌گیری حماسه شکست داعش در سوریه نقش مهمی داشت. داعش یک جریان فکری است که بخشی از آن به شکل شاخه نظامی به شکل سختی فعال است. داعش همان وهابیت و جریان تکفیری سلفی است که در قرون گذشته هم بودند. داعش الان هیچ نقطه سرزمینی ندارد در حالی که چند سال پیش برای خودش در سوریه امپراتوری راه انداخته بود. آنها امروز به شکل عناصر پراکنده و سرگردان در باغات و بیابان و مزارع مزاحمت‌هایی را ایجاد می‌کنند. گروهی که قبلاً شهرهای مختلفی در دست داشت مثل تدمر، رقه، البوكمال، المیداین و… الان هیچ شهر و روستایی در اختیار ندارد و منطقه‌ای نیست که

برای این کار تیپ ۲۰۳ همواره صدها نفر از زنده‌ترین رزمندگان را پس از طی دوره‌های آموزشی برای به‌کارگیری محدود یکصد قیضه موشک‌انداز تاو (Tow) مایوتگا،

میلان و دراگون، خمپاره‌اندازهای ۱۲۰ و ۸۱ میلیمتری، راکت‌اندازهای مینی کاتوپوشا و تفنگ‌های قدرتمند و مستقیم‌زن ۱۰۶ میلیمتری واس، بی‌جی در اختیار خود داشت. شهید دایی‌پور رکن ثابت این تیپ بود که از بنیانگذاری تا به نمر نشستن آن همت کرد و پس از فرمانده فقید دربابار هدایت تیپ را بر عهده داشت.

تیپ ۲۰۳ صف یک یگان کاملاً تخصصی بود که نیرو و جنگ‌افزارهای تخصصی داشت؛ چه جنگ‌افزارهای ادواتی و چه انواع موشک‌های ضدتانک. شاهرخ به عنوان یک نیروی متخصص هم در به کارگیری تسلیحات تخصصی و هم به عنوان مریی در بخش عمده‌ای از جنگ

پروچم داعش روی آن برافراشته باشد. مگر حادثه روستایی در فرانسه و امریکا اتفاق نمی‌افتد؟ عناصر پراکنده داعش که قابل‌پیش‌بینی نیستند. در برهه‌ای از زمان آنها خلافت، پول رایج و حکومتی داشتند، اما امروز با زحمات شهدای مدافع حرم و امثال دایی‌پورها برای همیشه تمام شدند.

صادق اشک تلخ، هم‌رزم شهید

همراهی‌تان با شهید دایی‌پور از کجا شکل گرفت؟

آشنایی ما به دوران دبیرستان بازمی‌گردد. سال ۱۳۵۵ یعنی دو سال قبل از پیروزی انقلاب هم‌کلاس بودیم. آشنایی ۴۲ ساله‌ای که از روزهای درس و مدرسه تا شهادت شاهرخ ادامه داشت.

کسی که جوانی‌اش را در جهاد گذرانده بود، چرا باید در سنین میانسانی باز اسلحه به دست می‌گرفت و به جبهه مقاومت اسلامی می‌رفت؟

باید بگویم بعد از گذشت حدود ۳۰ سال از پایان جنگ تحمیلی، روحیه مقاومت، ایثارگری و کفرستیزی در وجود شاهرخ مثل روز اول بود. اوایل سال ۱۳۹۶ بود که با پیگیری‌های مستمر و مصرا، خودش را به سوریه رساند. آنجا توان علمی و اطلاعات تخصصی و عملیاتی که داشت بسیار موفق هم عمل کرد.

در سوریه چه کارهایی انجام می‌دادند؟ حضور و نقش سردار شاهرخ دایی‌پور در جبهه مقاومت را باید در سه حوزه بررسی کنیم؛ حوزه اول مربوط به مساعرت و کمک‌های مردمی است که ایشان برای ایام و مردم نیازمند نبل‌الزهره و افراد خیر و دوستانشان برای کمک به مردم تهیه می‌کردند. این کمک‌ها با مساعدت شهید و افراد خیر و دوستانشان برای کمک به مردم منطقه تهیه می‌شد. بخش دوم فعالیت ایشان مربوط به توسعه پدافند داخلی بود که در حقیقت در دوران بساداعش بازمی‌گشت. سردار دایی‌پور با ارائه راهنمایی‌ها و کارهای مستشاری کمک بسزایی به تثبیت اوضاع منطقه داشت.

سوره هم حضور و فعالیت ایشان، به دوران قبل از حاکمیت تکفیری‌های داعشی و نقش تخصصی‌شان در توپخانه ادوات ضدزه مربوط می‌شود که به عنوان کارشناس متخصص در امور عملیاتی به فرماندهان جبهه مقاومت در سوریه کمک می‌کرد. همان‌طور که اشاره کردم سردار دایی‌پور از فرماندهان میدانی جبهه مقاومت بود. علاوه بر حضور در اتاق کنترل وضعیت‌ها، در وسط میدان معر که حضور داشت. یکی از تفاوت‌های عمده جبهه سوریه و دفاع مقدس این است که در جبهه مقاومت رزم با دشمن در میدانی بسیار نزدیک اتفاق می‌افتد. لذا لازم است که فرماندهان در کنار نیروها حضور پیدا کنند و آنها را در میدان نبرد هدایت کنند.

به نظر شما رزم موفقیت‌ایشان در میادین مختلف به چه بود؟

خلق خوش و شوخ‌طبعی در وجود شهید دایی‌پور باعث جذب نیروهای جوان می‌شد. چه در حوزه کاری و چه در زمینه غیرکاری افراد را جذب می‌کرد. یکی از افتخارات ما در جبهه مقاومت حضور سردار دایی‌پور بود. ایشان علم و آگاهی را با عمل در هم آمیخته بود و در عملیات‌ها استفاده می‌کرد. در بسیاری از جلسات مشترک با مقامات مربوطه در سوریه، روی حرف‌ها و استنادات دایی‌پور حساب ویژه‌ای باز می‌کردند.

سردار نقش بسزایی در جبهه شرق سوریه و نابودی داعش داشت. تقریباً آخرین ضربات ما بر پیکر جریان تکفیری داعش، امری مهم

ارتباط با ما ۸۸۴۹۸۴۸۱

هر زمان صحبت از شهادت می‌شد، شاهرخ با خنده و شوخی سر و ته داستان را هم می‌آورد، اما این بار انگار فرق داشت. در همین دیدار آخر باز بحث شهادت مطرح شد. سردار با اشاره به راننده جانش که همراه راننده من در خودروی پشت سری بودند، گفت: اگر قرار بر شهادت باشد ما شهید شویم بهتر است. نام راننده‌اش را برد و گفت: آن جوان ۱۰ روزی می‌شود که پدر شده، باید بماند تا به انقلاب و آیندگان خدمت کنند. بعد که به درواهی رسیدیم من و سردار دایی‌پور از هم جدا شدیم. دقیقاً چند روز بعد رزق شهادت نصیب شاهرخ دایی‌پور شد و مجروحیت هم روزی آن جوان پاسداری شد که تازه پدر شده است.

شهید چطور ر فیزیکی برایتان بود؟

ایشان دو شاخصه اصلی داشت؛ شاخصه‌هایی که از سال ۵۵ تا زمان شهادت در وجودش بارز بود. یکی جوانمردی و وفاداری بود. هر زمان در هر زمینه و هر جبهه‌ای که حضورش را در کنار خودت حس می‌کردی، آرامش می‌گرفتی. ایشان صدقاً بارز «حسین اولنگ رقیقا» بود. رفاقتش را به‌احسن وجه ادانی کرد و خلق و خوی جوانمردی داشت.

شاخصه بعدی و مهمی که در وجود ایشان دیده می‌شد، شجاعت ایشان بود. شجاعت خردورزانه و عاقلانه و عالمانه داشت. نه یک شجاعت احساسی. چون هم بضاعت علمی نسبت به این مسائل داشت و هم تجربه. از همه اینها مهم‌تر شاهرخ دایی‌پور اهل ادب نبود. بسا همه افتخاراتی که در پیشینه‌ایشان بود ادعایی نداشت.

در پایان اگر صعبیت خاصی دارید بفرمایید؟

من به‌شخصه موافق اشاعه فرهنگ ایثار و مقاومت و شهادت هستم. شهید اخلاص در عمل داشت، اما امروز که شهادت رزق ایشان شده است وظیفه تک تک آنها‌یی است که به بیان سیره و سبک آشنا هستند این است که به بیان سیره و سبک زندگی و راه و منش شهید بپردازند تا الگویی شایسته برای آیندگان باشد. سردار دایی‌پور سال‌ها مجاهدت کرد و به رغم تمکن مالی که داشت وارد جبهه مقاومت شد و هدفش کسب رضایت خدا و اهل بیت(ع) بود. سرزدی که از درایی‌ها و اموال خود در این مسیر هم هزینه کرد. امیدواریم بتوانیم ادامه‌دهنده راه شهدا باشیم و شهدای مدافع وطن و انقلاب و اسلام را آنطور که شایسته است به نسل جوانمان معرفی کنیم.

سردار مرادعلی محمدی، از هم‌رزمان شهید دایی‌پور

شهید دایی‌پور به عنوان یکی از پیشکسوتان جهادی از فرماندهان تیپ تخصصی ضدزه ۲۰۳ قرارگاه نجف اشرف در غرب کشور بود و جنگ ضدزه را تدریس می‌کرد. این شهید بزرگوار در پرورده افتخاراتش مدرسی غواصی در سطح بین‌المللی را داشت. همچنین مربی موشک تاو و ضدزه، فرماندهی یگان ضدزره و ادوات قرارگاه نجف در دوران دفاع مقدس، مربی ضدزه برای رزمندگان حزب‌الله لبنان و نیز مستشاری ضدزه و فرماندهی صحنه نبرد در سوریه از دیگر فعالیت‌های شهید دایی‌پور بود. ایشان علاوه بر مسائل نظامی در زمینه ورزش هم فعالیت‌های چشمگیری داشت و قهرمان کشتی نیروهای مسلح بود. در مورد ویژگی‌های اخلاقی شهید دایی‌پور هم باید بگویم که شجاعت ایشان زبانزد همگان بود. اهل سخاوت و بسیار خوش‌اخلاق بود. نرد رزمندگان کرمانشاهی به صفات نیک پهلوانی شهرت داشت. سردار دایی‌پور همیشه چهره‌ای بشاش و خندان داشت و در اوج سختی‌ها با چهره شاداب کار می‌کرد. چنانکه دیگر رزمندگان از او روحیه می‌گرفتند. من در دوره دافوس و بعد از آن با ایشان ارتباط داشتم.

آن روز من و شاهرخ در یک خودرو نشستیم. من می‌خواستم به سمت حلب بروم و ایشان به سمت شرق سوریه. من هم خودرو داشتم اما برای اینکه بیشتر با او باشم تا زمانی که به دو راهی برسیم و بخوایم از هم جدا شویم، رقتم و در خودروی حامل دایی‌پور نشستیم.

آن روز من و شاهرخ در یک خودرو نشستیم. من می‌خواستم به سمت حلب بروم و ایشان به سمت شرق سوریه. من هم خودرو داشتم اما برای اینکه بیشتر با او باشم تا زمانی که به دو راهی برسیم و بخوایم از هم جدا شویم، رقتم و در خودروی حامل دایی‌پور نشستیم.

طراحی:علیرضا سجادی‌فر ■ شماره ۵۴۱۱

			۸		
	۴			۵	
۷			۶		
		۵	۹		
۳	۶		۴		
		۵		۲	
			۳	۹	
					۷
			۳	۶	۴

جدول سودوکو

ارقام ۹تا ۹تاوری قرار دهید که

در هر ردیف، ستون و مربع‌های کوچک سه‌درسه فقط یک‌بار

به کارورند

جدول کلمات متقاطع

◀ **پاسخ جدول شماره ۵۴۱۰**

۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵
۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱
۱۲	۱۳	۱۴	۱۵	۱۶	۱۷	۱۸	۱۹	۲۰	۲۱	۲۲
۲۳	۲۴	۲۵	۲۶	۲۷	۲۸	۲۹	۳۰	۳۱	۳۲	۳۳
۳۴	۳۵	۳۶	۳۷	۳۸	۳۹	۴۰	۴۱	۴۲	۴۳	۴۴
۴۵	۴۶	۴۷	۴۸	۴۹	۵۰	۵۱	۵۲	۵۳	۵۴	۵۵
۵۶	۵۷	۵۸	۵۹	۶۰	۶۱	۶۲	۶۳	۶۴	۶۵	۶۶
۶۷	۶۸	۶۹	۷۰	۷۱	۷۲	۷۳	۷۴	۷۵	۷۶	۷۷
۷۸	۷۹	۸۰	۸۱	۸۲	۸۳	۸۴	۸۵	۸۶	۸۷	۸۸
۸۹	۹۰	۹۱	۹۲	۹۳	۹۴	۹۵	۹۶	۹۷	۹۸	۹۹
۱۰۰	۱۰۱	۱۰۲	۱۰۳	۱۰۴	۱۰۵	۱۰۶	۱۰۷	۱۰۸	۱۰۹	۱۱۰

۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵
۱۶	۱۷	۱۸	۱۹	۲۰	۲۱	۲۲	۲۳	۲۴	۲۵	۲۶	۲۷	۲۸	۲۹	۳۰
۳۱	۳۲	۳۳	۳۴	۳۵	۳۶	۳۷	۳۸	۳۹	۴۰	۴۱	۴۲	۴۳	۴۴	۴۵
۴۶	۴۷	۴۸	۴۹	۵۰	۵۱	۵۲	۵۳	۵۴	۵۵	۵۶	۵۷	۵۸	۵۹	۶۰
۶۱	۶۲	۶۳	۶۴	۶۵	۶۶	۶۷	۶۸	۶۹	۷۰	۷۱	۷۲	۷۳	۷۴	۷۵
۷۶	۷۷	۷۸	۷۹	۸۰	۸۱	۸۲	۸۳	۸۴	۸۵	۸۶	۸۷	۸۸	۸۹	۹۰
۹۱	۹۲	۹۳	۹۴	۹۵	۹۶	۹۷	۹۸	۹۹	۱۰۰	۱۰۱	۱۰۲	۱۰۳	۱۰۴	۱۰۵
۱۰۶	۱۰۷	۱۰۸	۱۰۹	۱۱۰	۱۱۱	۱۱۲	۱۱۳	۱۱۴	۱۱۵	۱۱۶	۱۱۷	۱۱۸	۱۱۹	۱۲۰

از راست به چپ

■ ۱- از آثار تاریخ ایران با نام دیگر دژ شاپور خواست ■ ۲- مهیا و فراهم- فیلم شهریار بحرانی ■ ۳- شیفته و عاشق - شماره خانه - جواب مثبت ■ ۴- روستا- واحد بازی تنیس- ناچیز- دندناساز ■ ۵- مداراگردن- پشتکار- شایعه- برجستگی لاستیک ■ ۶- از گروه‌های خونی- گاوبندی- اولین زن فضانورد روس و جهان ■ ۷- فطرت و سرشت- پول ارمنستان- کارمزد ■ ۸- گاو برومی تبتی- پارچه کهنه و گرباس- چین و شکن- پیکان ■ ۹- جایز و شایسته- بزرگترین آبشار دنیا- همراه همیشگی ثمن ■ ۱۰- موافقت دولت با آمدن سفیری از طرف دولت دیگر- دل‌واپس و مضطرب- تلخ ■ ۱۱- صفت عدد- نیمتنه زنانه- خالق رمان جان‌شیفته- آهنگ ■ ۱۲- زشت‌تر و ناخوش‌تر- عدد خرابی اوضاع- حرف دهن کجی- لباس شنا ■ ۱۳- نرم و لطیف- اقبانوس کبیر- پیشانی ■ ۱۴- از تیم‌های فوتبال انگلیس- نمایندگان مجلس شورا ■ ۱۵- از شاهکارهای هنر معماری و کاشی‌کاری قرن یازدهم هجری قمری که به فرمان شاه عباس اول به مدت هجده سال در اصفهان ساخته شد

از بالا به پایین

■ ۱- از رشته‌های ورزشی آبی- اثر شاتوریان ■ ۲- تکیه برپشتی- وصله هنری- مجموعه اجزا یا اعضا که جسم یک موجود را تشکیل می‌دهند ■ ۳- نوازنده آذری- مردان- همسر یا دختر کنت ■ ۴- کادو- لای جامه- فرمانده- وجه تمام ■ ۵- شاه معدوم عربستان- دم‌بریده- خاندان- طولانی‌ترین رشته کوه دنیا ■ ۶- سوره سبحان- معدن- هانت غیبی ■ ۷- کمک ناتمام- از بافت‌های فیبر مانند است که عضله را به استخوان متصل می‌کند- آرزوی در بند ■ ۸- رشته کوه اروپا- صومعه- شهری در سوییس- حشره آفت مزارع ■ ۹- سخنان پیبوده و باوه- تفرجگاهی در شهر تبریز- خاندان ■ ۱۰- ایالت مسلمان نشین هند- سوغات گجرات- متداول و مرسوم ■ ۱۱- از وسایل تنبیه در مکتب‌خانه‌های قدیم- حرف کشیدنی- ماه وسط پاییز- جغد ■ ۱۲- قدم یک‌با- سلاح برتانی- اتفاق زیر کشتی- سنگ طلق ■ ۱۳- ورم- ساقه خورشیدی- آبراه و ترعه ■ ۱۴- کاروان شادی- ناسیونال- تکرار حرفی ■ ۱۵- لاک‌پشت های مبارز- به عنوان هفدهمین اثر ایران در فهرست میراث جهانی یونسکو ثبت شده است.